

Tech
Laurens Verhagen

Geneeskunde
Kanker bij 50-minners

Al-Aqsamoskee

De Al in Al-Aqsamoskee werd AI, in een nepvideo met reële gevolgen.

Beroepsdeformatie: als ik ergens ‘Al’ (a el) zie staan, veert mijn brein op: ha, kunstmatige intelligentie! Berichten over de Al-Aqsamoskee leiden derhalve meestal tot teleurstelling. Deze week kwamen kunstmatige intelligentie en Al-Aqsa wel samen, zij het op een andere manier ook weer teleurstellend.

Op X dook een video op waarin de beroemde moskee in Jeruzalem in lichterlaaie staat, waarna uit de vlammen een Joodse tempel verrijst op de heilige plek. Hebreeuws gezang begeleidt de video.

De beelden zijn gemaakt met AI en werden verspreid door extreemrechtse Israëlsche kolonisten. Dat de video overduidelijk niet authentiek is, maakt al niet meer uit: de verontwaardiging in de Arabische wereld is groot. Leiders zien de video als bedreigend en als aansporing tot geweld.

Daarmee illustreren de beelden exact waarvoor Barack Obama eerder deze maand waarschuwde. De oud-president, zelf vaak

Laurens Verhagen beschouwt wekelijks de opvallendste gebeurtenissen in de wereld van tech en AI.

genoeg slachtoffer van zogenoemde deepfakes, vreest terecht dat de stroom nepbeelden alleen maar zal toenemen. ‘Dat betekent dat we ons allemaal opnieuw moeten inzetten om te achterhalen wat waar is en wat niet, wat feiten zijn en wat meningen, om te begrijpen hoe beelden de reptielenkant van ons brein kunnen aanspreken en woede en wrok kunnen voeden in plaats van hoop.’

Woede en wrok: dat is natuurlijk precies waarop de makers van de Al-Aqsamoskee hopen. Met dank aan laagdrempelig AI-gereedschap waarmee iedereen in een handomdraai filmpjes kan maken.

De techbedrijven achter de software gedragen zich lang niet altijd verantwoordelijk. Terwijl Google duidelijke restricties inbouwt bij zijn AI-videotool Veo 2 (‘Het spijt me, maar ik kan geen video maken van een moskee die in brand staat. Ik kan geen beelden genereren die geweld of haatzaaien bevatten’), daar laat OpenAI alle vangrails achterwege.

De videotool van het bedrijf, Sora, die sinds een tijdje ook in Nederland beschikbaar is, vindt alles eigenlijk wel prima. Een hyperrealistische video van een brandende moskee? Tuurlijk: u vraagt, wij draaien. En voilà, Sora levert twee varianten van de gevraagde video.

In vroeger tijden (lees: een jaar of anderhalf geleden) ging OpenAI nog prat op al zijn ingebouwde veiligheidsmaatregelen, maar in het huidige politieke klimaat in de Verenigde Staten is er geen enkele reden meer om daar aan vast te houden. Ook het afbeelden van beroemdheden is nu toegestaan.

De woorden van Obama lijken ondertussen uit een ander tijdperk te komen, gewend als we al zijn aan de primitieve en vaak onnavolgbare woordsalades van de huidige president.

Ironisch genoeg veroorzaken de beelden van Obama het soort verwarring waarvoor hij juist waarschuwt. In een appgroep waarin ik met anderen ervaringen uitwissel over AI, kwam de video voorbij. ‘Is dit de echte Obama, of AI?’, vraagt iemand. ‘Zou ongelofelijke AI zijn. Heel goed en overtuigend’, zegt een ander. Het zaadje van de twijfel is gezaaid.

Darmkanker treft vaker jongeren

Het aantal jonge patiënten met darmkanker neemt ook in Nederland toe, zo blijkt uit donderdag gepubliceerde cijfers. Hoewel de ziekte zeldzaam blijft onder 50-minners, baart de stijging artsen en wetenschappers zorgen. Wat is er aan de hand?

Door Ellen de Visser

Darmkanker is doorgaans een ziekte van zestigers en zeventigers, maar de afgelopen jaren viel het internist-oncoloog Karen Bolhuis en haar collega’s op dat zij relatief veel jonge patiënten met de diagnose zagen. Ze besloten om voor die groep een speciale polikliniek te openen, omdat jongeren vaak met andere zorgen en vragen zitten. Sinds ruim een jaar behandelen ze in het Antoni van Leeuwenhoek darmkankerpatiënten die soms net aan een studie zijn begonnen of die een jong gezin hebben. ‘Onze jongste patiënten zijn 18 jaar’, zegt Bolhuis.

De indruk van de Amsterdamse oncologen wordt bevestigd door landelijke cijfers die donderdag zijn gepubliceerd: het aantal Nederlanders dat al op jonge leeftijd darmkanker krijgt, neemt langzaam maar gestaag toe. In ruim dertig jaar tijd is de groep patiënten onder de 50 jaar gemiddeld met 1,4 procent per jaar gestegen. Onderzoekers van het Integraal Kankercentrum Nederland (IKNL) en een aantal ziekenhuizen besloten de Nederlandse cijfers op een rij te zetten nadat internationale vakbladen de afgelopen jaren alarmende data hadden gepubliceerd. In veel landen groeit het aantal jonge kankerpatiënten, waarbij darmkanker hoog scoort met een jaarlijkse toename van soms wel 4 procent.

In Nederland is die stijging minder sterk. In 1989 kregen 63 op de miljoen mensen jonger dan 50 jaar darmkanker, in 2023 waren dat er 95 op de miljoen. Alles bij elkaar ging het in die 35 jaar om ruim twintigduizend patiënten, 5 procent van het totale aantal darmkankerpatiënten. Dat is een relatief kleine groep, schrijven de onderzoekers donderdag in het Nederlands Tijdschrift voor Geneeskunde. Toch baart ook hier de toename zorgen. Wat is er aan de hand?

De onderzoekers vermoeden dat een verandering van leefstijl een grote rol speelt: de afgelopen decennia zijn mensen gemiddeld genomen zwaarder geworden, ze bewegen minder, eten meer bewerkt vlees, drinken meer alcohol en gesuikerde frisdranken. Dat zijn allemaal risicofactoren voor het ontstaan van darmkanker.

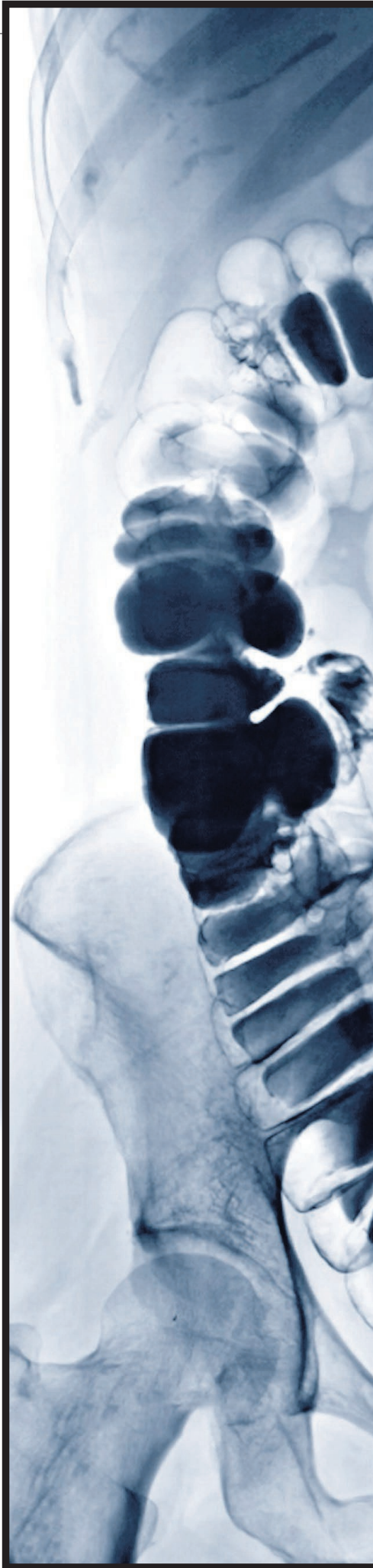
Oncoloog Bolhuis, die in het Antoni van Leeuwenhoek onderzoek doet naar de kenmerken van darmtumoren bij jonge patiënten, zegt dat er aanwijzingen zijn dat de samenstelling van het microbiom een rol speelt. Die verzameling van miljoenen micro-organismen in de darmen kan zijn veranderd onder invloed van een andere leefstijl, maar ook door onder meer antibioticagebruik, dat in de laatste decennia is toegenomen.

Die risicofactoren gelden net zo goed voor ouderen en ook bij hen is het aantal gevallen van darmkanker sinds begin jaren negentig gestegen, maar die trend is omgebogen als gevolg van de screening op darmkanker, verduidelijkt onderzoeksleider Marloes Elferink. Sinds 2013 krijgen alle 55-plussers die screening aangeboden. Als bij hen poliepen worden ontdekt, voorstadia van darmkanker, dan worden die verwijderd.

Door het publiceren van de cijfers hopen de onderzoekers de bewustwording over de ziekte te vergroten, schrijven ze. ‘Als een jonge patiënt zich meldt met buikklachten of bloed bij de ontlasting, dan zouden artsen ook aan darmkanker moeten denken’, zegt Elferink. De diagnose wordt bij die jonge groep vaak maanden later gesteld dan bij ouderen, merkt Bolhuis. De symptomen van de ziekte kunnen immers ook duiden op goedaardige buik-aandoeningen, en wie denkt er bij twintigers en dertigers nou meteen aan darmkanker?

Het gevolg is dat bij de jongere groep patiënten de kanker bij de diagnose vaker in een vergevorderd stadium is: 62 procent heeft stadium 3 of 4, terwijl dat bij de 50-plussers om 46 procent gaat. En omdat de tumor bij hen vaker later wordt opgemerkt, hebben jonge mensen vaker een zwaardere behandeling nodig, zegt Bolhuis.

De trend die zich voordoet bij darmkanker is illustratief, zegt Otto Visser, hoofd van de kankerregistratie bij het IKNL. ‘Als leefgewoonten veranderen, dan zijn de effecten daarvan vaak het eerst zichtbaar in de jonge leeftijdsgroepen’, legt hij uit. Ook het aantal jonge patiënten met borstkanker neemt bijvoorbeeld toe, en dat kan, net als bij darm-

“
Als leefgewoonten veranderen, dan zijn de effecten daarvan vaak het eerst zichtbaar in de jonge leeftijdsgroepen

kanker, met een verandering van leefstijl te maken hebben. Zo krijgen vrouwen op steeds latere leeftijd kinderen en krijgen ze ook minder kinderen, twee factoren die het risico op borstkanker beïnvloeden.